

سمت‌وسوی تربیت

(بایدها و نبایدها)

علی حسین زاده

عضو هیئت علمی دانشگاه کاشان

با نظارت علمی: سیداحمد رهنمایی

انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی

۱۴۰۱

www.ketab.ir

سرشناسه	:	حسین‌زاده، علی، ۱۳۳۰
عنوان و نام پدیدآور	:	سمت و سوی تربیت (بایدها و نبایدها) / علی حسین‌زاده؛ با نظارت علمی سیداحمد رهنمایی.
مشخصات نشر	:	قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری	:	۴۲۴ص:؛ ۵/۲۱×۵/۱۴ س.م.
شابک	:	978-600-444-366-1
وضعیت فهرست‌نویسی	:	فیا.
موضوع	:	تربیت اخلاقی -- جنبه‌های مذهبی - اسلام. Moral education-- Religious aspects -- Islam تربیت خانوادگی -- جنبه‌های مذهبی - اسلام. *Domestic education -- Religious aspects -- Islam تربیت اخلاقی -- جنبه‌های قرآنی. Moral education -- Qur'anic teaching
شناسه افزوده	:	رهنمایی، سیداحمد، ۱۳۳۸ - ، ناظر.
شناسه افزوده	:	مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)
رده‌بندی کنگره	:	BP۱۸/۲۳۰
رده‌بندی دیویی	:	۴۸۳۷/۲۹۷
شماره کتاب‌شناسی ملی	:	۸۸۷۵۸۱۴

۱۶۲۰

شماره ردیف

علوم تربیتی - ۳۴

شماره موضوعی

۱۴۰۱-۳۲

www.ketab.ir

■ سمت و سوی تربیت (بایدها و نبایدها)

● تألیف: علی حسین زاده

● ناشر: انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی

● چاپ: زمزم

● نوبت و تاریخ چاپ: اول، تابستان ۱۴۰۱

● شمارگان: ۵۰۰

● قیمت: ۱۲۵۰۰۰ تومان

● دفتر مرکزی: قم، خیابان شهید، کوی ممتاز، پلاک ۲۸

● تلفن و نمابر: ۰۲۵-۳۷۷۲۳۲۶

● شعبه تهران: خیابان انقلاب، بین خیابان ۱۲ فروردین و شهید متری جاوید، ساختمان شماره ۳۱۰، طبقه سوم، واحد ۱۱۲

● تلفن و نمابر: ۰۲۱-۶۶۴۶۱۲۱

● شعبه مؤسسه امام خمینی (ره): قم، بلوار امین، بلوار جمهوری اسلامی، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)

● تلفن: ۰۲۵-۳۲۱۱۳۶۲۹

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۴۴-۳۶۶۱

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

- مقدمه معاونت پژوهش ۱۵
مقدمه ۱۸

بخش اول: مبانی معرفتی

فصل اول: ضرورت قرآن محوری در تربیت

- معنای لغوی قرآن ۲۱
معنای اصطلاحی قرآن ۲۲
جایگاه دینی و منبع شریعت بودن قرآن ۲۳
اوصاف قرآن و نقش آن در تربیت ۲۴
هدایتگری ۲۵
سعادت آفرینی ۲۷
گمراهی زدایی ۲۸
بهترین تکیه گاه ۲۹
بالاترین ارزش ۳۳

فصل دوم: محوریت تربیتی اهل بیت علیهم السلام در معرفت و محبت

- معنای لغوی محبت ۴۳
معنای اصطلاحی محبت ۴۴
اهمیت معرفت و محبت اهل بیت علیهم السلام ۴۵

۵۱ کارکرد معرفت و محبت اهل بیت <small>علیهم السلام</small> در تربیت
۵۲ ۱. توفیق توبه
۵۲ ۲. بخشش گناهان
۵۲ ۳. جلب رحمت الهی
۵۴ ۴. هدایت
۵۵ ۵. پشتکار در عمل
۵۵ ۶. قرب الهی
۵۶ ۷. دستیابی به حکمت
۵۶ ۸. افزایش خوبی‌ها و حذف زشتی‌ها
۵۸ ۹. کرامت و عزت
۵۹ ۱۰. سعادت ابدی
۵۹ شیوه‌های محبت‌افزایی اهل بیت <small>علیهم السلام</small>
۵۹ ۱. بیان فضیلت اهل بیت <small>علیهم السلام</small>
۶۲ ۲. تکریم اهل بیت <small>علیهم السلام</small> از طریق الگوها
۶۳ ۳. بهره‌گیری از احساس نیاز به محبوب واقع شدن
	فصل سوم: عقل محوری و تربیت
۶۵ معنای عقل
۶۶ ۱. عقل در قرآن
۶۸ ۲. عقل در نهج البلاغه
۶۹ جایگاه عقل و رابطه آن با تربیت، اخلاق و ایمان
۷۲ کارایی عقل در تربیت
۷۵ آفات عقل
۷۸ ضرورت فهم، نه صرفاً فراگیری

بخش دوم: ضرورت‌های گرایشی و رفتاری

فصل اول: ضرورت پیشگیری در تربیت

۸۳ پیشگیری در لغت
----	----------------------

۸۳	پیشگیری در اصطلاح
۸۷	روش‌های پیشگیری در تربیت
۸۷	۱. ارائه الگو
۸۹	۲. آموزش
۹۴	۳. نصیحت
۹۴	و عظ درونی
۹۶	و عظ بیرونی
۹۷	مزایای پیشگیری نسبت به درمان در امر تربیت

فصل دوم: عبرت‌آموزی و تربیت

۱۰۰	عبرت در لغت
۱۰۰	عبرت در اصطلاح
۱۰۲	ضرورت عبرت‌گیری
۱۰۵	خاستگاه عبرت
۱۰۷	۱. دنیا
۱۰۸	۲. تاریخ
۱۱۰	۳. سیر درونی و بیرونی
۱۱۲	۴. شگفتی‌های خلقت
۱۱۳	۵. آفرینش ابلیس
۱۱۵	کارکرد عبرت در تربیت
۱۱۵	۱. تجربه‌اندوزی
۱۱۶	۲. بصیرت‌افزایی
۱۱۷	۳. هدایت‌گری
۱۱۷	۴. خطاستیزی

فصل سوم: ضرورت مشورت در تربیت و ویژگی‌های مشاور

۱۱۹	مشورت در لغت
۱۱۹	مشورت در اصطلاح

- ۱۲۰..... اهمیت مشورت
- ۱۲۴..... مشورت در قرآن
- ۱۲۵..... مشورت در روایات
- ۱۲۶..... ویژگی‌های مشاور
- ۱۲۷..... ویژگی‌های مثبت شخصیتی و ضرورت آن در تربیت
- ۱۲۷..... ۱. ایمان و تقوا
- ۱۲۸..... ۲. خردمندی
- ۱۳۱..... ۳. تجربه و آزمودگی
- ۱۳۱..... ۴. آگاهی و تخصص
- ۱۳۲..... ۵. رازداری و امانت‌داری
- ۱۳۳..... ۶. آغاز مشورت با جوانان
- ۱۳۳..... ۷. بردباری
- ۱۳۳..... ۸. خیرخواهی
- ۱۳۴..... ویژگی‌های منفی شخصیتی و ضرورت پرهیز از آن در تربیت
- ۱۳۴..... ۱. بخل
- ۱۳۴..... ۲. ترس
- ۱۳۵..... ۳. حرص
- ۱۳۵..... ۴. دروغ
- ۱۳۶..... ۵. کوته‌فکری
- ۱۳۶..... کارکرد مشورت در تربیت
- ۱۳۶..... ۱. شناسایی خطاها
- ۱۳۷..... ۲. رشد و موفقیت
- ۱۳۹..... ۳. افزایش قدرت تصمیم‌گیری
- ۱۴۰..... ۴. رهایی از پشیمانی
- ۱۴۳..... ۵. تقویت بنیان اعتمادبه‌نفس
- فصل چهارم: تقوایشگی؛ جایگاه، زمینه‌ها و کارکرد آن در تربیت
- ۱۴۵..... تقوا در لغت

۱۴۶.....	تقوا در اصطلاح.....
۱۴۸.....	اهمیت تقوا.....
۱۵۱.....	تبیین معنای تقوا با استفاده از آیات قرآن کریم.....
۱۵۳.....	انواع تقوای الهی.....
۱۵۶.....	جایگاه تقوا در قرآن.....
۱۵۶.....	۱. بهترین پوشش معنوی.....
۱۵۸.....	۲. بهترین توشه معنوی.....
۱۵۹.....	۳. تنها ملاک کرامت.....
۱۶۰.....	زمینه‌های تقوا.....
۱۶۰.....	۱. پیروی از صراط مستقیم.....
۱۶۱.....	۲. مراعات و اجرای حدود الهی.....
۱۶۱.....	۳. روزه‌داری.....
۱۶۱.....	۴. یادآوری پیام‌های آسمانی.....
۱۶۲.....	۵. پرستش خدا.....
۱۶۲.....	کارکرد تقوا.....
۱۶۲.....	۱. آثار دنیوی انفرادی.....
۱۶۲.....	الف) هدایت.....
۱۶۲.....	ب) قدرت تشخیص حق از باطل و غلبه بر شیطان.....
۱۶۳.....	ج) جلب دوستی پروردگار.....
۱۶۳.....	د) برون‌رفت از تنگناها، نجات از سختی‌ها و بیماری‌ها و شبهات و آسان شدن کارها و مشکلات.....
۱۶۵.....	ه) برخورداری از روزی غیرمترقبه.....
۱۶۵.....	و) اصلاح کارها.....
۱۶۶.....	ز) بشارت‌های الهی.....
۱۶۷.....	۲. آثار دنیوی اجتماعی.....
۱۶۷.....	الف) بهره‌مندی از برکات آسمان و زمین.....

مقدمه معاونت پژوهش

حقیقت اصیل‌ترین، جاودانه‌ترین و زیباترین راز هستی و نیاز آدمی است که سلسله مؤمنان و عالمان صادق چه جان‌ها که در راه آن نباخته، و جاهلان و باطل‌پرستان چه توطئه‌ها و ترفندها که برای محو و مسخ آن نساخته‌اند. چه تلخ‌واقعیتی است مظلومیت حقیقت، و چه شیرین‌حقیقتی است این واقعیت که در مصاف همیشگی حق و باطل، حق سربلند و سرفراز است و باطل از بین‌رفتنی و نگونسار. این والا و بالانشینی حقیقت، گذشته از سرشت حق، وام‌دار کوشش‌های خالصانه و پایان‌ناپذیر حقیقت‌جویانی است که در عرصه نظر و عمل کمر همت محکم بسته و از دام و دانه دنیا رسته‌اند، و در این میان، نقش و تأثیر ادیان و پیامبران الهی، و به‌ویژه اسلام و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و جانشینان برحق و گرامی او علیه السلام برجسته‌ترین است.

دانشمندان نام‌آور شیعه رسالت خطیر و بی‌نظیر خویش را بهره‌گیری از عقل و نقل و غوص در دریای معارف قرآن و برگرفتن گوهر ناب حقیقت از سیره آن پیشوایان و عرضه آن به عالم بشری و دفاع جانانه در برابر هجوم ظلمت‌پرستان حقیقت‌گریز دانسته و در این راه دیده‌ها سوده و جان‌ها فرسوده‌اند. اکنون در عصر بحران معنویت که دشمنان حقیقت و آدمیت هر لحظه با تولید و انتشار فزون از شمار آثار نوشتاری و دیداری و به‌کارگیری انواع ابزارهای پیشرفته سخت‌افزاری و نرم‌افزاری در عرصه‌های گوناگون برای سیطره بر جهان می‌کوشند، رسالت

حقیقت‌خواهان و اندیشمندان حوزوی و دانشگاهی، به‌ویژه عالمان دین، بس عظیم‌تر و سخت‌دشوارتر است.

در جهان تشیع، پژوهشگران حوزوی در علوم فلسفی و کلامی، تفسیری و حدیثی، فقهی و اصولی و نظایر آن کارنامه‌درخشانی دارند، و تأملات ایشان بر تارک پژوهش‌های اسلامی می‌درخشد. در زمینه علوم طبیعی و تجربی و فناوری‌های جدید نیز پژوهشگران ما تلاش‌هایی چشمگیر کرده، گام‌هایی نویدبخش برداشته و به جایگاه درخور خویش در جهان نزدیک شده‌اند، و می‌روند تا با فعالیت‌های روزافزونشان مقام شایسته خویش را در صحنه علمی بین‌المللی باز یابند. ولی در قلمرو پژوهش‌های علوم اجتماعی و انسانی تلاش‌های دانشمندان این مرز و بوم آن‌گونه که شایسته نظام اسلامی است به بار ننشسته، و آنان گاه به ترجمه و اقتباس نظریات دیگران بسنده کرده‌اند. در این زمینه کمتر می‌توان رد پای ابتکارات و به‌ویژه خلاقیت‌های برخاسته از مبانی اسلامی را یافت و تا رسیدن به منزلت مطلوب راهی طولانی و پرحالش در پیش است. از این‌روی، افزون بر استنباط، استخراج، تفسیر و تبیین آموزه‌های دینی و سازماندهی معارف اسلامی، کاوش در مسائل علوم انسانی و اجتماعی از دیدگاه اسلامی و تبیین آنها از مهم‌ترین اهداف و اولویت‌های مؤسسات علمی به‌ویژه مراکز پژوهشی حوزه‌های علمیه است.

مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام در پرتو تأییدات رهبر کبیر انقلاب اسلامی و حمایت‌های بی‌دریغ خلف صالح وی، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای علیه السلام، از آغاز تأسیس بر اساس سیاست‌ها و اهداف ترسیم‌شده از سوی حضرت آیت‌الله محمدتقی مصباح یزدی علیه السلام، به امر پژوهش‌های علمی و دینی اهتمام داشته و در مسیر برآوردن نیازهای فکری و دینی جامعه، به پژوهش‌های بنیادی، راهبردی و کاربردی پرداخته است. معاونت پژوهش مؤسسه برای تحقق این مهم، افزون بر برنامه‌ریزی و هدایت دانش‌پژوهان و پژوهشگران، در زمینه نشر آثار محققان نیز

کوشیده و بحمدالله تاکنون آثار ارزنده‌ای را در حد توان خود به جامعه اسلامی تقدیم کرده است.

کتاب پیش روی، پژوهشی است در قلمرو مباحث تربیتی که با تلاش پژوهشگر ارجمند، آقای دکتر علی حسین‌زاده نگارش یافته است. هدف اصلی نویسنده ارائه الزامات تربیتی با توجه به بسترها و کارکردها برای خانواده‌ها و مربیان نسل جوان است.

معاونت پژوهش از مؤلف محترم و حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر سیداحمد رهنمایی که با نظارت، مطالعه و ارائه نظرهای سودمندشان، بر اتقان و غنای اثر افزوده‌اند، صمیمانه سپاسگزاری می‌کند و توفیق روزافزون ایشان را از خداوند منان خواستار است.

معاونت پژوهش

مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی *